

REGERINGSKANSLIET

Remiss

2008-06-20

S2008/4967/ST

Socialdepartementet

Enheten för sociala tjänster

Karin Hellqvist

Telefon 08-405 59 23

Telefax 08-10 36 33

E-post karin.hellqvist@social.ministry.se

STOCKHOLMS STAD	
Kommunstyrelsen	
KF/KS Kansli	
Ink.	2008 -06- 27
Dnr:	327-1702/2008
Till:	RU

Betänkande Världigt liv i äldreomsorgen (SOU 2008:51)

Remissinstanser:

1. Riksdagens ombudsmän
2. Kammarrätten i Jönköping
3. Länsrätten i Örebro län
4. Riksrevisionen
5. Socialstyrelsen
6. Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC)
7. Statskontoret
8. Statens skolverk
9. Högskoleverket
10. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering
11. Statens Kulturråd

12. Länsstyrelsen i Stockholms län
13. Länsstyrelsen i Kronobergs län
14. Länsstyrelsen i Dalarnas län
15. Länsstyrelsen i Västerbottens län
16. Stockholms universitet
17. Örebro universitet

18. Huddinge kommun
19. Norrtälje kommun
20. Nynäshamns kommun
21. Solna kommun
22. Stockholms kommun
23. Södertälje kommun
24. Värmdö kommun
25. Valdemarsviks kommun
26. Gislaveds kommun
27. Jönköpings kommun
28. Nässjö kommun
29. Ljungby kommun
30. Växjö kommun

31. Emmabodas kommun
32. Gotlands kommun
33. Burlövs kommun
34. Båstads kommun
35. Höganäs kommun
36. Lomma kommun
37. Malmö kommun
38. Perstorps kommun
39. Ystads kommun
40. Örkelljunga kommun
41. Ale kommun
42. Göteborgs kommun
43. Mariestads kommun
44. Mölndals kommun
45. Strömstads kommun
46. Karlstads kommun
47. Torsby kommun
48. Karlskogas kommun
49. Ljusnarsbergs kommun
50. Fagersta kommun
51. Falu kommun
52. Hedemora kommun
53. Smedjebackens kommun
54. Vansbro kommun
55. Hudiksvalls kommun
56. Härnösands kommun
57. Kramfors kommun
58. Timrå kommun
59. Arvidsjaur kommun
60. Kalix kommun
61. Luleå kommun
62. Sveriges Kommuner och Landsting
63. Föreningen Sveriges Socialchefer
64. Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, SKTF
65. Akademikerförbundet SSR
66. Vårdförbundet
67. Svenska Kommunalarbetsförbundet
68. Sveriges Läkarförbund
69. Svenska läkaresällskapet
70. Svensk sjuksköterskeförening
71. Vårdföretagarna
72. Sjukgymnasternas riksförbund
73. Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter
74. Stiftelsen Stora Sköndal
75. Ersta diakoni
76. Stiftelsen Stockholms sjukhem

77. Famna
78. Carema Omsorg AB
79. Attendo Care
80. Svenskt demenscentrum
81. Fokus – nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor
82. Nestor FoU-center Stiftelsen
83. Stockholms läns Äldrecentrum
84. Luppen Kunskapscentrum
85. FoU Region Halland
86. FoU Västernorrland

87. Pensionärernas riksorganisation (PRO)
88. Sveriges pensionärsförbund (SPF)
89. Sveriges Pensionärers Riksförbund (SPRF)
90. Riksförbundet PensionärsGemenskap (RPG)
91. Svenska Kommunalpensionärernas Förbund (SKPF)
92. Demensförbundet
93. Alzheimerföreningen
94. Anhörigas riksförbund
95. Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)
96. Synskadades Riksförbund (SRF)
97. Finlandssvenskarnas Riksförbund i Sverige
98. SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige
99. Syrianska riksförbundet
100. Riksförbundet internationella föreningar för invandrarkvinnor (RIFFI)
101. Sveriges Dövas Pensionärsförbund
102. Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter (RFSL)
103. SiS Miljömärkning AB
104. KRAV ekonomisk förening

Remissvaren i 6 exemplar ska vara inkomna till **Registrator, Socialdepartementet, 103 33 Stockholm, senast den 31 oktober 2008.**

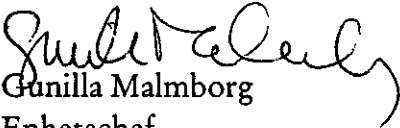
Remissvaren bör *även* sändas via elektronisk post till karin.hellqvist@social.ministry.se och registrator@social.ministry.se

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen i betänkandet.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens broschyr "Svara på remiss. Hur och varför?" Broschyren kan beställas från Regeringskansliet, Information Rosenbad, 103 33 Stockholm eller hämtas från nätet: www.regeringen.se

Gunilla Malmberg
Enhetschef

Kopia till

Fritzes kundservice, 106 47 STOCKHOLM
Riksdagens utredningstjänst

Värdigt liv i äldreomsorgen

Betänkande av Vårdighetsutredningen

Stockholm 2008

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2008:51

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Textbearbetning och layout har utförts av Regeringskansliet, FA/kommittéservice
Omslagsbild: Johnér Bildbyrå AB
Foto: Fancy

Tryckt av Edita Sverige AB

Stockholm 2008

ISBN 978-91-38-22979-8
ISSN 0375-250X

Till statsrådet Maria Larsson

Regeringen beslutade den 1 mars 2007 att tillkalla en särskild utredare med uppgift att lägga fram förslag om en värdighetsgaranti för vård och omsorg om äldre kvinnor och män. Värdighetsgarantin ska syfta till att tydliggöra för alla vad äldreomsorgen ska erbjuda och vad de äldre och deras anhöriga kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg.

Den 1 mars 2007 förordnades direktorn vid Ersta diakoni Thorbjörn Larsson som särskild utredare. Som sakkunniga i utredningen förordnades fr.o.m. den 20 april 2007 förste vice ordförande Lars-Åke Almqvist, förbundsordförande Anna-Karin Eklund, förbundsordförande Lisbeth Eklund, rektor Jan-Håkan Hansson, projektledare Ulla Höjgård, kansliråd Niclas Jacobson, förbundsordförande Eva Nilsson Bågenholm, förbundsordförande Eva Nordmark, professor Mats Thorslund, generaldirektör Kerstin Wigzell samt förbundsjurist Pär Ödman. Den 1 mars 2008 entledigades Niclas Jacobson och i hans ställe utsågs kanslirådet Jimmy Järvenpää.

Utredningen antog namnet Värdighetsutredningen (S 2007:03). Som huvudsekreterare i utredningen förordnades fr.o.m. den 12 mars 2007 konsulten Bengt Johansson. Som sekreterare förordnades fr.o.m. den 1 april 2007 departementssekreterare Anna Odebäck, fr.o.m. den 1 december 2007 f.d. chefsjurist Gunnar Fahlberg, samt fr.o.m. den 1 januari 2008 t.o.m. den 16 mars 2008 undervisningsråd Asta Modig.

Härmed överlämnas betänkandet *Värdigt liv i äldreomsorgen* (SOU 2008:51). Uppdraget är härmed slutfört.

Stockholm i maj 2008

Thorbjörn Larsson

/Bengt Johansson
Anna Odebäck
Gunnar Fahlberg
Asta Modig

Innehåll

Sammanfattning	13
Författningsförslag	19
Inledning och bakgrund	
1 Uppdraget	25
1.1 Utredningens direktiv.....	25
1.2 Arbetsformer.....	26
1.3 Termer i utredningen.....	28
2 Utredarens förord	31
3 Äldreomsorg – nulägesbeskrivning	35
3.1 Äldre personer med äldreomsorg	35
3.2 Att ta särskild hänsyn	37
3.2.1 Särskilt sköra personer	37
3.2.2 Äldres otrygghet.....	38
3.2.3 Äldres inflytande över sitt eget liv.....	39
3.3 Kommunen ansvarar för äldreomsorg.....	41
3.3.1 Hemtjänst, hemsjukvård och särskilt boende.....	42
3.3.2 Äldreomsorg i privat drift.....	43
3.3.3 Anhöriga svarar för de flesta insatserna	43

3.4	Äldres möjligheter att framföra synpunkter och önskemål.....	45
3.4.1	Möjligheter att göra sin röst hörd.....	46
3.4.2	Den äldres rätt att påverka omsorgen och vården	49
3.5	Mål för äldrepolitiken	50
3.6	Äldreomsorg – ett komplext och otydligt uppdrag.....	52
3.7	Äldreomsorg med stort engagemang för förbättringar	55
3.8	Pågående värdegrundsarbete.....	57
3.8.1	Brister i äldreomsorgens värdegrund.....	58
3.9	Kommunen handlägger ansökan om bistånd	63
3.9.1	Biståndshandläggningens uppgifter och funktioner.....	63
3.9.2	Handläggning styrs av flera lagar	64
3.9.3	Organisation.....	64
3.9.4	Biståndshandläggning – en sammansatt yrkesroll.....	65
3.9.5	Risk för standardiserat tjänsteutbud.....	67
3.9.6	Omprioriteringar utifrån tillgängliga resurser	68
3.9.7	Instrument för behovsbedömning	69
3.10	Samarbete över professions- och organisationsgränser	72
3.11	Förbättringsinstrument	74
3.11.1	Uppföljning	74
3.11.2	Öppna jämförelser stimulerar till kvalitetsarbete	77
3.11.3	Att tydliggöra äldreomsorg – två modeller för utveckling	80
3.11.4	Kvalitetsdeklarationer, omsorgs- och tjänstegarantier	83
3.11.5	Kvalitetsmärkning av varor och tjänster	86
3.11.6	”Bästa utförandet för pengarna” i Storbritannien	88
3.12	Fortsatt stor utvecklingspotential.....	88

Bedömningar och förslag

4	Värdighetsgaranti	93
4.1	Uppdraget.....	93
4.2	Ramlagstiftning, skälig levnadsnivå och minimibestämmelser	94
4.3	Lokala värdighetsgarantier med nationella inslag	98
4.4	Äldreomsorgens kvalitetsnivåer är kommunens ansvar	101
4.5	Personalens förutsättningar att ge en värdig omsorg	103
4.6	Arbetsledarnas förutsättningar att leda arbetet	105
5	Att kunna leva utifrån sin identitet och personlighet	107
5.1	Värdighet i insatser för äldre	107
5.1.1	Värdighet som begrepp	108
5.1.2	Värdigt liv och välbefinnande – utgångspunkter för äldres värdighet	110
5.2	Gemensam värdegrund förtydligar behovet av värdighet för äldre	111
5.2.1	Exempel på värdegrunder	112
6	Nationell värdegrund	115
6.1	En nationell värdegrund för äldreomsorgen	115
	Att förstå och använda värdegrunden.....	119
6.2	Värdegrundens innehåll	120
6.2.1	Ett värdigt liv – begreppets innebörd	120
6.2.2	Välbefinnande – begreppets innebörd	126
6.2.3	Äldreomsorgens ansvar för värdigt liv och välbefinnande	128
6.3	Värdighet och välbefinnande i dagens äldreomsorg	130
6.4	Värdegrundsbegreppens användning i lagstiftningen	131
6.4.1	Socialtjänstlagen och dess förarbeten.....	131
6.4.2	Värdegrund i gällande socialtjänstlag	134

6.5	Motiv för lagstiftad värdegrund i socialtjänstlagen	136
7	Att leda ett värdegrundsarbete	139
7.1	Bakgrund.....	139
7.2	Stimulansbidrag för implementering av värdegrunden	139
8	Värdegrund – handledning och information	143
8.1	Handledningsmaterial	143
8.2	Informationsmaterial	144
9	Information till medborgarna.....	145
9.1	Dagens uppföljnings- och redovisningsansvar	145
9.2	Införandet av krav på uppföljning och redovisning.....	146
10	Bedömningskriterier för tillsyn	149
11	Ökat inflytande för äldre.....	151
11.1	Krav på äldreomsorgens tydlighet.....	151
11.2	Motiv för individuell anpassning och flexibilitet.....	152
11.3	Synpunkter och tvister.....	154
11.3.1	Kompetens- och kunskapsutveckling.....	155
11.3.2	Förbättrat stöd för den enskilde	158
11.3.3	Tvister	163
11.3.4	Samarbete mellan den äldre, dennes närstående och utförare	163
11.3.5	Fler och mer varierade möjligheter att framföra synpunkter.....	164
12	Fokus på resultat av insatserna	171
12.1	Motiv för ny bestämmelse	171
12.2	Verkställighetsföreskrifter	173

13	Nationellt instrument för behovsbedömning	175
13.1	Biståndshandläggning	175
13.2	Allmänna motiv för ett nationellt instrument för behovsbedömning	177
13.3	Specifika motiv för att utveckla och tillämpa ett nationellt instrument	177
13.4	En stor förändringspotential	179
13.4.1	Biståndshandläggningens förändringsbehov	180
13.4.2	Utrymme för individuella bedömningar och beslut	180
13.4.3	Olika behov i ett sammanhang	181
13.4.4	Nationellt likvärdiga utredningar	182
13.5	Instrument för behovsbedömning	183
14	Kompetensutveckling för biståndshandläggare	185
	Motiv för utredningens förslag	185
15	Värdegrundsmärkning	189
15.1	Motiv för värdegrundsmärkning	190
15.2	Ett frivilligt system för värdegrundsmärkning	192
15.3	Värdegrundsmärkning innebär högre krav än vad lagen föreskriver	193
15.4	Oberoende granskning	194
15.5	Utvärdering i förhållande till värdegrundsmärkning	195
15.6	Kvalitetsaspekter lägger grunden för värdegrundsmärkning	196
15.7	Kommunala omsorgsgarantier i förhållande till värdegrundsmärkning	196
15.8	Att organisera värdegrundsmärkning	197
15.9	Värdegrundsmärkningens för- och nackdelar	199

16 Ersättning till enskilda personer201

Konsekvensanalyser

17 Ekonomiska konsekvensanalyser.....207

- 17.1 Investeringar i kvalitet kan leda till kostnadseffektivitet.....208
 - 17.1.1 Höjd kvalitet – ambitionshöjning som kan leda till lägre kostnader.....210
- 17.2 Ekonomiska konsekvenser av utredningens förslag211
 - 17.2.1 Världighetsgaranti211
 - 17.2.2 Att kunna leva utifrån sin personlighet212
 - 17.2.3 Nationell värdegrund.....212
 - 17.2.4 Att leda ett värdegrundsarbete213
 - 17.2.5 Värdegrund – handledning och information214
 - 17.2.6 Information till medborgarna214
 - 17.2.7 Bedömningskriterier för tillsyn.....215
 - 17.2.8 Ökat inflytande för äldre.....215
 - 17.2.9 Fokus på resultat av insatserna.....216
 - 17.2.10 Nationellt instrument för behovsbedömning.....216
 - 17.2.11 Kompetensutveckling för handläggare.....217
 - 17.2.12 Värdegrundsmärkning218
 - 17.2.13 Ersättning till enskilda personer219
 - 17.2.14 Långsiktighet och förankring.....219
- 17.3 Sammanfattning.....220

Författningskommentar

18 Författningskommentar225

- 18.1 Förslaget till lag om ändringar i socialtjänstlagen (2001:453).....225
- 18.2 Förslaget till lag om befogenhet för kommuner att lämna ersättning till enskilda personer i samband med bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453).....235

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av sakkunnig Ulla Höjgård	241
Särskilt yttrande av sakkunnige Mats Thorslund	243
Särskilt yttrande av sakkunnige Pär Ödman	247

Bilagor

Bilaga 1: Kommittédirektiv.....	253
Bilaga 2: Tilläggsdirektiv.....	261
Bilaga 3: Nu gällande författningar om insatser för äldre.....	263
Bilaga 4: Värdegrund för äldreomsorgen – underlag och kommentarer.....	273
Bilaga 5: Förutsättningar för att utveckla och validera ett nationellt standardiserat bedömningsinstrument	315
Bilaga 6: Kartläggning av behov – ett instrument för behovsbedömning.....	351

Sammanfattning

Utredaren har utfört uppdraget i enlighet med kommittédirektivet "Värdighetsgaranti – en äldreomsorg med respekt för människo-värdet" (Dir. 2007:25) med uppgift att lägga fram förslag om en värdighetsgaranti för vård och omsorg om äldre kvinnor och män. Enligt direktiven ska en värdighetsgaranti syfta till att tydliggöra för alla vad äldreomsorgen ska erbjuda och vad de äldre och deras anhöriga kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg.

Utredningen har inriktats på hur äldreomsorgen ska förändras så att de äldre kvinnor och män som har insatser från äldreomsorgen ska kunna fortsätta att leva sina liv utifrån den hon eller han är och utan att behöva göra avkall på sin identitet. För att uppnå detta lägger utredningen tonvikt på en äldreomsorg som utgår från att äldre människor ska få leva ett värdigt liv och ett liv med välbefinnande. Det innebär bl.a. en äldreomsorg som bistår med att organisera den äldres vardag så att den uppfattas så meningsfull som möjligt av den äldre. De äldres och deras närståendes inflytande över vilka hjälpinsatser som behövs, hur de bör utföras, när och av vem eller vilka har grundläggande betydelse i detta sammanhang och har varit vägledande mål för utredningens arbete.

Utredningens samlade förslag och bedömningar syftar alla till att höja kvaliteten för de äldre och att underlätta äldreomsorgens fortsatta förändrings- och förbättringsarbete.

I betänkandet lämnar utredningen förslag om;

- En nationell värdegrund.
- Stimulansbidrag för att utbilda äldreomsorgens ledare i värdegrundsarbete.
- Handlednings och informationsmaterial om värdegrundsarbete.
- Redovisning och information till medborgare om kommunens arbete med värdegrunden.

- Bedömningskriterier för tillsyn av värdegrundens tillämpning.
- Ökat inflytande för äldre över insatser i äldreomsorgen.
- Krav på att det i en plan (genomförandeplan) ska framgå vad som ska uppnås med hjälpinsatser och hur de ska genomföras.
- Nationellt instrument för behovsbedömning.
- Stimulansbidrag för kompetensutveckling för biståndshandläggare.
- Stimulansbidrag för att införa värdegrundsmärkning av verksamheter inom äldreomsorgen.
- Kommunal befogenhet att utge ersättning till enskilda personer.

Utredningen redovisar även bedömningar kring frågor om värdighetsgarantier, möjligheterna att få leva utifrån sin identitet och personlighet, värdegrundsmärkning och den äldres möjligheter till ökat inflytande när det gäller att lämna synpunkter och klagomål som rör de vardagliga insatserna.

Värdighetsgaranti (kap. 4)

Lokala värdighetsgarantier bör införas i äldreomsorgen och de bör kunna tillämpas av såväl alla kommunala som privata utförare. Garantierna tillämpas lokalt varför möjligheter till lokal anpassning och tillämpning är goda.

Följande delar bör ingå i en beskrivning av innehåll och tillämpning i sådana värdighetsgarantier: Hur den nationella värdegrunden tillämpas, att den enskilde kan göra egna val inom ramen för de insatser som beviljats den äldre samt användningen av det nationella instrumentet för behovsbedömning som utredningen föreslår ska utarbetas. Värdighetsgarantin bör även kunna omfatta den plan i vilken socialnämnden ska beskriva vad som ska uppnås med insatsen för den äldre och hur den beslutade insatsen ska genomföras (genomförandeplan). Frivillig värdegrundsmärkning förstärker garantin genom att den redovisar en fastställd kvalitetsnivå dvs. uppföljning av äldreomsorg på enhetsnivå. Socialnämnden ska offentliggöra sitt arbete med den nationella värdegrunden.

Att kunna leva utifrån sin identitet och personlighet (kap. 5)

Enligt utredningen är värdighet för äldre kvinnor och män att så långt som möjligt kunna fortsätta leva utifrån sin identitet och sin personlighet även den dag det blir aktuellt med insatser från äldreomsorgen. För att tillgodose behovet av värdighet i denna betydelse bedömer utredningen att det måste finnas ett medvetet förhållningssätt inom äldreomsorgen som både tar hänsyn till individens behov av ett värdigt liv och till välbefinnande i tillvaron.

Nationell värdegrund (kap. 6)

Utredningen föreslår att en ny bestämmelse om en nationell värdegrund införs i socialtjänstlagen. Värdegrunden anger den inriktning och de förhållningssätt som ska gälla för äldreomsorgen. Syftet är att tydliggöra den människosyn, de värderingar och de förhållningssätt som ska gälla i den dagliga verksamheten för att kvaliteten ska utvecklas och tilliten till äldreomsorgen öka. Utgångspunkten för värdegrunden är att äldre, så långt det är möjligt, ska kunna leva utifrån sin identitet och personlighet. En värdegrund som ska befästa en sådan syn på värdighet ska enligt utredningen bygga på två begrepp, värdigt liv och välbefinnande. Till ett värdigt liv hör integritet såsom rätt till ett privatliv och kroppslig integritet, möjlighet att upprätthålla självbestämmande, individanpassning och delaktighet i beslut och insatser, insatser av god kvalitet och ett gott bemötande av den äldre och dennes närstående. Till välbefinnande hör att den äldre känner trygghet och meningsfullhet.

Att leda ett värdegrundsarbete (kap 7)

För att stimulera till värdegrundsarbete inom äldreomsorgen föreslår utredningen att ett statligt ekonomiskt stimulansbidrag om totalt 200 miljoner kronor införs som kommuner och privata utförare får ta del av. Stimulansbidraget ska bl.a. användas till ledarskapsutveckling för att implementera värdegrunden. Även annan personal än ledare bör utifrån utförarens bedömning kunna komma ifråga. För att värdegrundens intentioner om värdigt liv och välbefinnande ska kunna få genomslag i verksamheterna måste personalen ha rätt förutsättningar för att kunna förverkliga detta. Inte minst behövs en närvarande och engagerad ledare eller annan

personal som kan vägleda personalen i arbetet. Utredningen anser därför att det effektivaste sättet att stimulera till genomslag av värdegrunden är att bl.a. satsa på ledarna inom organisationen. De statliga stimulansbidragen ska därför användas till kostnader bl.a. för ledarskapsutveckling.

Värdegrund – handledning och information (kap 8)

För att stödja ett införande av värdegrunden i äldreomsorgens verksamheter föreslår utredningen att regeringen uppdrar åt den myndighet eller den organisation som regeringen träffar överenskommelse med att ta fram ett handledningsmaterial för tillämpning av värdegrunden. För att ytterligare stödja införandet av värdegrunden föreslår utredningen att 2 miljoner kronor avsätts för att ta fram ett informationsmaterial om den nya värdegrundsbestämmelsen. Informationsmaterialet bör distribueras i samband med att värdegrundsbestämmelsen träder i kraft. Målgruppen för detta informationsmaterial är all personal som arbetar inom äldreomsorgens verksamheter.

Information till medborgarna (kap. 9)

Utredningen föreslår att socialtjänstlagen ska kompletteras med en bestämmelse om att socialnämnden årligen ska offentliggöra hur nämnden utvecklat och säkrat kvaliteten i äldreomsorgen utifrån värdegrunden. Ur ett medborgarperspektiv måste det vara tydligt vad äldreomsorgen kan erbjuda och vad de äldre och deras närstående kan förvänta sig när de behöver äldreomsorg. Av detta skäl är det viktigt att äldreomsorgens verksamheter följs upp och att relevant information redovisas för medborgarna. Informationen bör presenteras på ett enkelt och lättillgängligt sätt. Sådan information ska offentliggöras och bör finnas tillgänglig i både tryckt och elektronisk form. Informationen kan lämpligen finnas tillgänglig i en tryckt rapport men framförallt bör informationen finnas på kommunens hemsida.

Bedömningskriterier för tillsyn (kap. 10)

För att tillgodose en nationellt likvärdig tillsyn av värdegrunden föreslår utredningen att Socialstyrelsen och länsstyrelserna får i uppdrag att utveckla nationella bedömningskriterier utifrån värdegrunden. Socialstyrelsen och länsstyrelserna har sedan tidigare fått i uppdrag av regeringen att utforma nationella bedömningskriterier för att skapa en mer enhetlig tillsyn av äldreomsorgen över landet.

Ökat inflytande för äldre (kap 11)

Utredningen föreslår att socialtjänstlagen kompletteras med en bestämmelse om att den äldre ska, så långt möjligt, kunna välja när och hur insatserna ska ges. Förslaget ska ge den äldre större inflytande över de beviljade hjälpinsatserna. Syftet med bestämmelsen är att underlätta äldres inflytande över äldreomsorgens insatser men förslaget ska även vara ett stöd till handläggarna.

Fokus på resultat av insatserna (kap 12)

Utredningen föreslår att en ny bestämmelse införs i socialtjänstlagen om att socialnämnden i genomförandeplaner ska beskriva vad som ska uppnås med insatsen för den äldre och hur den beslutade insatsen ska genomföras. Planen ska upprättas tillsammans med den äldre och i förekommande fall dennes närstående eller annan som företräder den äldre.

Nationellt instrument för behovsbedömning (kap. 13)

Utredningen föreslår ett nationellt bedömningsinstrument som ska användas vid utredningar i samband med ansökningar om bistånd enligt socialtjänstlagen samt som underlag för biståndsbeslut. Utredningen föreslår att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting samt eventuellt någon annan myndighet eller organisation arbeta fram ett sådant nationellt instrument samt en manual till detta. Instrumentet ska valideras.

Kompetensutveckling för biståndshandläggare (kap. 14)

Utredningen föreslår att ett statligt ekonomiskt stimulansbidrag om totalt 40 miljoner kronor införs som ska användas till kunskaps- och kompetensutveckling för kommunernas biståndshandläggare. Bidraget ska främst användas för att uppnå intentionerna i den nationella värdegrund som föreslås. Utredningen bedömer att det även finns ett långsiktigt behov av erfarenhets- och kunskapsutbyte för biståndshandläggare på regional nivå för kompetensutveckling. Utredningen bedömer att initiativ till sådana satsningar bäst tas lokalt eller regionalt t.ex. i samarbete med en FoU-enhet utifrån behov.

Värdegrundsmärkning (kap. 15)

Utredningen bedömer att det vore lämpligt med ett frivilligt system för värdegrundsmärkning av äldreomsorg i såväl kommunalt som privat utförd äldreomsorg. Ett sådant system skulle tydliggöra för de äldre och deras närstående vad de kan förvänta sig av utföraren men även öka deras möjligheter till inflytande och deras valmöjligheter i vardagens omsorg och vård. Utredningen bedömer också att ett system för värdegrundsmärkning kan stimulera utförarnas förändrings- och förbättringsarbeten. Utredningen föreslår att ett statligt ekonomiskt stimulansbidrag om totalt 10 miljoner kronor införs. Bidraget är avsett att användas för planering och utveckling av ett system för värdegrundsmärkning och ska kunna sökas av organisationer som är lämpliga för uppgiften.

Ersättning till enskilda personer (kap. 16)

Utredningen föreslår att en ny lag införs som ger kommunerna befogenhet att ge ersättning till en enskild person om kommunen inte har verkställt ett beslut om bistånd enligt socialtjänstlagen inom skälig tid, eller om kommunen inte kunnat ge en enskild person det bistånd som socialnämnden garanterat.